

čini potpoglavlje o lončarstvu. U njemu se opisuje prošlost izrade posuđa, a zatim se detaljnije obrađuje pitanje crnoga i glaziranoga te vatrostaalnoga posuđa, različitih zdjela i tanjura i sl. Analogno tekstilu i drvenim predmetima i ovdje se autor osvrće na obilježja i značenja oblika i ukrasa.

Posebno se poglavlje bavi predmetima čija je uporaba izravno vezana uz običaje. U prvom redu tu su maske, uskrсна jaja, svatovski ručnici, uskrсни košarni ručnici, tkanine koje se upotrebljavaju za pogreba, te marama za molitvenike, male torbice, napokon i crkveno ruho, uglavnom ponjavke i stolnjaci.

Uz svaku temu koja je obrađena onoliko detaljno koliko je bilo moguće u ovoj knjizi (a ona je ipak opsegom ograničena), autor je objavio fotografije (ukupno 32) i presnimke (ukupno 267). Dodatna vrijednost te važnost ove knjige za čitatelje i u Hrvatskoj i u Mađarskoj je i u tome što je dvojezična (hrvatsko-mađarska), a na kraju je sažetak na engleskom jeziku.

Ova knjiga zanimljivo i atraktivno upoznaje čitatelje s jednim dijelom tradicijskoga nasljeđa Hrvata u Mađarskoj. Iako se na prvi pogled može učiniti da se autor posvetio samo predmetima materijalne kulture, pozornije čitanje otkriva i njezin dublji smisao. On se odnosi na pitanja stvarnoga suživota pripadnika raznih etno-nacionalnih zajednica, njihovoj međusobnoj bliskosti ili distanci; odnosi se na gospodarske i socijalne, te kulturne odnose i veze unutar same hrvatske etničke zajednice (odnosno više njih). Autor se dotiče teme o spoju običnoga i svakodnevnoga s blagdanskim, simboličkim pa i vjerovanjem u nadnaravno, tj., kako kaže: "Umjetničkim vrijednostima koje su ovdje sami stvorili, nisu samo hrvatske skupine postale bogatije već i sami narodi koji su ovdje živjeli ili žive bez obzira koliko su i sami bili na neki način učesnici tog stvaralačkog procesa" (str.36). Stoga je ova knjiga vrijedan doprinos istraživanju kulturne prošlosti hrvatske nacionalne manjine u Mađarskoj.

Jadranka GRBIĆ

Ova je knjiga oglednim primjerom studije plesova i plesanja kao iskustva ljudskog pokreta unutar etno-kulturnih i religijskih povijesnih konteksta. Riječ je o studiji koja otkriva važnost manje poznata ekspresivnog ponašanja na jadranskom otoku koji se obično više hvali zbog njegovih turističkih vrлина nego li zbog njegovih plesnih i glazbenih izraza, koji su jedinstveni u Hrvatskoj.

Tvrtko Zebec, Krčki tanci, Tanc Dances on the Island of Krk, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb; Adamić, Rijeka 2005., 395 str.

Naslov na koricama knjige ispisan je na hrvatskom, glagoljici i engleskom. Premda glagoljice nema u samome tekstu, to nas pismo upućuje na povezanost religijske prošlosti s kontinuiranom plesnom kulturom na otoku. Knjiga je inače dvojezična, na hrvatskom i na engleskom jeziku. Predstavljanje opsežne studije čitateljima izvan Hrvatske, u ovom primjeru ne samo Krčanima u dijaspori, osobito u engleskom govornom području sjeverne Amerike i Australije, nego i međunarodnoj akademskoj zajednici, izazov je za svakoga autora. Radije nego za dugačak sažetak na engleskom, Zebec se odlučio za opsežan engleski dio koji je tek djelomice izravan prijevod odabranih poglavlja na hrvatskom, uz dodatna pojašnjenja kojih nema u hrvatskom. Engleski je dio knjižica za sebe, čak s vlastitim indeksom, no ilustracije i popis literature zajednički su za oba dijela. Nehrvatski čitatelj stječe time pravi dojam o dosegu ove studije iako hrvatski tekst sadrži više pojedinosti (kao što su tekstovi pjesama i citati razgovora, mnogi na čakavskom dijalektu). Engleski dio obasiže 71 od ukupno 395 stranica. Na 14 stranica navedeno je više od 200 bibliografskih jedinica; 16 stranica sadrži 24 fotografije u boji uz dodatne crno-bijele fotografije raspoređene kroz čitavu knjigu. Za sve je fotografije naveden autor (ako je poznat) i godina snimanja, pa čitatelj može zamijetiti da one obuhvaćaju pedesetogodišnje razdoblje.

Hrvatski je dio organiziran u 15 poglavlja, većina kojih sadrži nekoliko podnaslova, dok je engleski dio organiziran u 12 poglavlja s manjim brojem podnaslova. Dio gradiva na engleskom sažetak je detaljnije razrađenog hrvatskog teksta. Naredna je razlika na početku engleskog dijela, gdje se donosi stranica općih podataka o otoku Krku te karta Krka, što u hrvatski dio nije uključeno jer je pretpostaviti kako je domaćim čitateljima poznato.

Početnim recima, koji nas uvode u knjigu, slijedi rasprava o metodologiji. Autor naglašava kako se ova studija radije usredotočuje na plesače i glazbenike nego na ples kao neovisni proizvod te navodi takve pristupe u metodologiji plesne etnologije izvan Hrvatske. Čitatelju potom daje smjernice za razumijevanje plesnih kontekstâ prije nego se upusti u raspravu o jedinstvenoj povijesti otoka Krka u odnosu na te kontekste. Podaci o povijesnoj pozadini utkani su u nastavku i u razumijevanje suvremenih događanja, koja je autor promatrao i dokumentirao.

Osobito je relevantna rasprava o pozadini glagoljaške religijske organizacije na otoku i o sudjelovanju svećenika u plesnim događanjima, bilo kao glavnih sudionika ili upućenih podupiratelja; autor pojašnjava ustrajnost svećenika i njihovo sudjelovanje usprkos crkvenim zabranama plesanja nametnutima sredinom 16. stoljeća i poslije. Kontinuitet simbiotičke vezanosti svećenstva i krčkih stanovnika uz lokalne plesne tradicije čini se da nema paralele nigdje drugdje u Hrvatskoj.

Zebec nadalje opisuje društvenu hijerarhiju plesnih zbivanja i važnost *sopaca* za plesače. Tomu slijedi rasprava o stanovništvu, o ranim migracijama koje, čini se, uvjetuju stilske razlike i u današnjim plesnim događanjima te, što je naročito bitno, o odijeljenosti gradskih i seoskih događanja. U nastavku autor donosi potanje podatke o godišnjem i životnom ciklusu: zimskim koledama i karnevalu, svadbenim događanjima, pri čemu izvedbe shvaća kao rituale, pa u taj krug uključuje i suvremena događanja kao što je Krčki festival, koji je izvedbama *tanca* za domaću publiku i turiste važnim elementom današnjega načina života te identiteta pojedinca i zajednice. Na posljepku je detaljno, ali razumljivim riječima opisano i samo plesanje. Autor donosi strukturnu analizu plesova u suodnosu prema njihovim društvenim i zemljopisnim kontekstima.

U cjelini, knjiga je strukturirana tako da započinje općom raspravom, uplićući postupno povijest, kulturnu pozadinu, jedinstven religijski doprinos plesnim događanjima te na posljepku i same plesove. Čitavu se studiju ne bi moglo ostvariti samo proučavanjem literature i uobičajenim razgovorima. Zebec je nenametljivo ali pažljivo promatrao i sudjelovao u događanjima, što mu je u konačnici pomoglo da otkrije obrasce ponašanja u kojima se povijest preklapa sa suvremenim kontekstima plesanja.

Ova knjiga ne samo da će biti vrijedan izvor podataka o otoku Krk nego je i modelom za studij plesne etnologije u drugim hrvatskim plesnim područjima. Neplesnoj populaciji u Hrvatskoj i drugdje ona nudi drugu razinu u poimanju plesanja u zajednici – pomak od površne ideje "folklorne" izvedbe. Ovo istraživanje plesni kompleks sagledava kao kulturnu cjelinu, a ne tek kao nabranje i opisivanje samih plesnih proizvoda. Knjiga nudi uvid u važnost plesanja koje se u životima ljudi, uz glazbenu pratnju *sopela*, nastavlja i u 21. stoljeću.

Premda su druge pionirske etnokoreološke studije unutar granica Hrvatske ponudile vrijedne podatke (primjerice studija Ivana Ivančana o *kumpaniji* na Korčuli, 1967.), dosad nije bilo detaljnih studija plesne etnologije s etno-povijesnim razumijevanjem istraživačke teme. Snaga se Zebecova rada temelji na mnoštvu opservacija iz prve ruke i na sudjelovanju u plesnim događanjima tijekom cijelog godišnjeg ciklusa – i u otočkim kalendarskim događanjima i u osobnim obiteljskim. On naročito naglašava utjecaj pratećih glazbenika na ta događanja, kao i jedinstven utjecaj glagoljaških religijskih organizacija na otoku. U svoj je terenski rad integrirao najnovija teorijska promišljanja i metodologije istraživanja plesnog pokreta.

Zaključno, monografija *Krčki tanci / Tanac Dances on the Island of Krk* autora Tvrtka Zebeca izvrsna je studija ne samo jadranskog otoka Krka nego i ogledni primjer dokumentiranja plesnih događanja u odnosu na njihov suvremeni društveni kontekst.

Elsie IVANCICH DUNIN

Unatoč tomu što pojam "primijenjene antropologije" datira još od davne 1906. godine, kad je utemeljen kao diplomski program na Oxfordu, te što je James Hunt, osnivač antropološkog društva u Londonu, pojam "praktične" (*practical*) antropologije uporabio još 1860-ih, i danas se vode rasprave o tome što se sve smatra primjenom antropologije i srodnih područja istraživanja kulture.

Dokumentacijski centar koji proklamira univerzalnost plesa te potiče istraživanja i povezuje znanstvenike i praktičare, *Cross-Cultural Dance Resources* (CCDR) u Flagstaffu, uz suradnju Sveučilišta sjeverne Arizone, organizirao je skup o primjeni plesne etnologije i istraživanju plesa u 21. stoljeću. Sudionici, od kojih su mnogi prošli sveučilišni program plesne etnologije sveučilišta u Los Angelesu, okupili su se s raznih američkih adresa da bi raspravljali o mogućnostima primjene svog akademski stečenog znanja. Allegra Fuller Snyder u uvodnim riječima ističe važnost praktičnog djelovanja kako ga je vidjela još 1960-ih utemeljiteljica američke plesne etnologije Gertrude Kurath – u odnosima "znanstvenika i znanstvenika", "znanstvenika i javnosti", te "znanstvenika/koreologa i predstavljača/izvođača/koreografa". Upravo se dijalog znanstvenika s javnošću doživljava kao jezgra primijenjene plesne etnologije (str. 9). Pritom se misli na prenošenje znanja, poduku, organizaciju festivala na kojima se razvija bolje razumijevanje među ljudima različitih rasa, naroda i skupina, te na plesnu terapiju kao oruđe za pomoć žrtvama rata, bolesti i slično.

Ističe se potreba da se izraze vrijednost, smisao i značenje plesa u društvu te da se pronađu načini da se to specifično znanje reintegrira u društvo. Veliko komparativno istraživanje na temelju terenskih iskustava među Yaqui Indijancima u Meksiku i Arizoni, na našem otoku Lastovu te u Palermu na Siciliji prikazano je u tekstu Elsie Ivancich Dunin. Ona ga ilustrira djelovanjem misionara isusovaca i ističe *markere* koji međusobnim sličnostima povezuju sasvim udaljene, različite i neovisne kulture. GinaMarie Wright i Cheryl Brock u svojim se tekstovima bave pitanjima vođenja poslova i organizacijom upravljanja u neprofitnim organizacijama poput festivala. Rose Eichenbaum, vrsna američka novinska fotografinja, piše o iskustvima koja stiže u tom poslu i foto-monografskom projektu "Majstora pokreta" zahvaljujući svojoj plesno-etnološkoj edukaciji. Joann Kealiinohomoku govori o plodnom životu umjetnice i istraživačice plesa Eleanor King, koja je arhivu CCDRa ostavila bogatu zbirku zapisa svojih koreografija, a podukom na sveučilištu u Arkanzasu imala prvi plesni program izvan odsjeka za fizičku kulturu. Vicky Risner kao stručnjak za ples u Kongresnoj knjižnici u Washingtonu piše o svojim iskustvima stvaranja dokumentacije o velikanima modernog plesa – Marthe Graham i Katherine Dunham, također na temelju prethodno stečenog i primijenjenog znanja plesne etnologije s kalifornijskog sveučilišta u Los Angelesu. Colin Quigley, profesor na odsjeku "World Arts and Cultures UCLA", u tekstu okuplja sudionike panel-diskusije, također bivše studente plesne etnologije na tom odsjeku, ističući kako je svaki od njih različit i u različitim kontekstima upotrijebio stečenu naobrazbu. Svi svjedoče o snazi središnje perspektive iz koje kreću u istraživanja i primjenu – prepoznavanje i procjena tijela u pokretu kao važno znanje za koje valja biti posebno osjetljiv u svim socijalnim i kulturnim procesima. Tako određenu orijentaciju četvero sljedećih izlagača, kao suvremeni izazov različit od akademskoga, unose u različita polja na kojima djeluju. Deborah Heifitz se usredotočuje na vrlo izazovan kontekst izraelsko-palestinskog sukoba. S osjetljivošću plesnog etnologa promatra prostor i način na koji ga sudi-

Proceedings CCDR's Symposium, Applying Dance Ethnology and Dance Research in the 21st Century, 6-8 June 2003, ed. Elsie Ivancich Dunin, Flagstaff, Arizona 2003., 98 str.